

Strategije za učenje 8

Podsticanje samostalnog učenja i mišljenja višeg reda

Kraj školske godine se polako približava i vrijeme je da sumiramo rezultate, razmislimo o procesu učenja i poučavanja, reflektujemo na sve dobro što se desilo, ali i na izazove i naučene lekcije.

Predstavljamo vam:

- Kako završiti školsku godinu
- Strategije za refleksiju
- Koristili smo radove Elme Ćorić Kajtaž, Edne Haznadarević i Aldina Boškaila iz Mostara, Amire Idrizović iz Jablanice, Selme Hamzakadić iz Sarajeva, vaspitačica DV „Čika Jova Zmaj“ iz Foče, te dijelove priručnika Vodič za planiranje sa web platforme www.inskola.com

KAKO DA ZAVRŠIMO ŠKOLSKU GODINU

Prije svega, ne žurite! Još ima vremena do kraja školske godine i nemojte svi postati prerano nestrpljivi. No, nije nevažno kako će se godina okončati! Sam kraj podsjeća ne dezert na kraju jela koji nekad najviše pamtimo. To je prilika za podsjećanje na važne trenutke, uspjehe pa i neuspjehe, na smiješne i tužne momente, na izazove. Želimo svi osjećati ponos postignutim, ispričati priču o naučenim lekcijama i napraviti plan za naredni period.

Evo nekoliko ideja!

PROSLAVLJAMO NAUČENO

Zatražite od učenika/ca da razmisle o protekloj godini i pokušaju odgovoriti na pitanja, odnosno ispuniti neke od ponuđenih grafičkih organizera ili mapa.

RUŽA, TRN, PUPOLJAK

KORAK 1: POJASNITE POJMOVE

RUŽA = Vrhunac, uspjeh, mala pobjeda ili nešto pozitivno što se dogodilo.

TRN = Izazov koji ste doživjeli ili nešto u čemu bi vam podrška dobrodošla.

PUPOLJAK = Nove ideje koje su se javile ili nešto što biste rado naučili ili doživjeli.

KORAK 2:

Dajte učenicima vremena da razmisle o svojoj ruži, pupoljku i trnju. Neka svoje ideje zapišu na ovaj obrazac koji možete napraviti i na nekoj od platformi.

KORAK 3: Predstavljanje

Podijelite vlastitu ružu, pupoljak i trn, a zatim zamolite učenike da i oni to urade ili razmisle o samoj aktivnosti.

KORAK 4: Refleksija

Šta smo naučili? Da li se dovoljno ponosimo ružom? Šta bismo mogli uraditi sa trnom i pupoljkom?

 <h3>RUŽA</h3> <p>Nešto u čemu si bio/la uspješan/na, nešto pozitivno što ti se dogodilo.</p> <p>Šta najviše pamtiš? Na šta si ponosan/na? U čemu si bio/la uspješan/na?</p>	 <h3>TRN</h3> <p>Izazov, nešto u čemu ti treba još podrške.</p> <p>Šta je bilo najteže? Zbog čega? Šta su bili najveći izazovi i prepreke za uspjeh?</p>	 <h3>PUPOLJAK</h3> <p>Nova ideja, nešto što bi rado naučio/la ili doživio/la.</p> <p>Čemu se raduješ? Šta bi najviše volio/ljela da naučiš tokom ljeta? U čemu znaš da možeš biti bolji/bolja?</p>
---	---	---

TOP 10 LISTA

Napravite Top 10 listu onoga što su naučili tokom školske godine.

Razmislite o najboljim iskustvima učenja tokom proteklog perioda, izradite i ukasite Top listu. Prvo mjesto posebno opišite. Postavite svoje liste na nekoj od platformi, pogledajte ih i analizirajte: po čemu su slične, kako se razlikuju; zašto?

Na narednom sastanku podijelite svoja iskustva i opišite svoj broj 1!

Ovu aktivnost možete sačuvati i za početak naredne školske godine.

IZLOŽBA USPJEŠNIH RADOVA

Kao nastavak ove aktivnosti možete zajednički napraviti izložbu uspješnih radova. Neka svaki učenik postavi fotografiju svog rada na koji je naročito ponosan. To može biti tekst, eksperiment, umjetnički rad... Napravite izložbu na nekoj od platformi, a možete ih i isprintati i ukasiti učionicu za početak naredne školske godine.

Ne mora to biti rad za koji su dobili visoku ocjenu – neka uče da budu ponosni na sebe i na ono u šta su uložili puno truda!

LIST SPOMENARA

Neka svaki učenik/ca izradi jednu stranicu sa kolažem različitih uspomena na proteklu godinu. Rubrike mogu biti:

- Trenutak koji pamtim:
- Najviše sam ponosan/na na:
- Omiljena lekcija/lektira:
- Najdraža poruka nastavnika/ce:
- Najviše mi je pomogao/la:
- Ponosan/na sam na naš razred jer:
- Jedna stvar koju sam naučio/la prošle godine, a koju ću koristiti u životu:
- Poruka narednim generacijama:

Prilagodite pitanja uzrastu djece i vašem razredu, i sastavite spomenar u knjigu/spomenar.

To može biti i **časopis**, kao što ga je uradila vrijedna ekipa dečijeg vrtića **Čika Jova Zmaj iz Foče**. Uživajte

https://online.pubhtml5.com/twjp/ieaf/?fbclid=IwAR2WT4Gq_CYrSdNoxp3H9Cza9Z8hzMUk70h49m8fVg9FtOEU-os1bCtw20#p=1

PREGLED NAUČENOG IZ PERSPEKTIVE UČENIKA/CA

Napravite listu najvažnijih pojmova, koncepata, oblasti u protekloj školskoj godini.

Učenici se mogu dobrovoljno javljati ili slučajnim odabirom (izvlačenje broja i sl.) dobiti neku od oblasti.

Njihov zadatak je da sve to sumiraju na jednu (najviše dvije) stranicu iz svoje perspektive i kao da se obraćaju drugim učenicima/cama. Prilagodite zadatke uzrastu i predmetnom području.

- Naziv teme/oblasti:
- Ključni pojmovi:
- Šta je ovdje važno naučiti:
- Šta možete sa naučenim uraditi ili kako (u kojim situacijama) vam naučeno može koristiti:
- Pregled najvažnijih sadržaja (tabela, skica, mapa uma, crtež):
- Neka fotografija ili video.
- Linkovi za izvore gdje se može o tome više naučiti ili saznati.
- Zanimljivost (da li ste znali da):

Izradite knjigu ili neku drugu zbirku pregleda svih oblasti. Ovakve publikacije mogu predati učenicima naredne generacije, ili im na početku godine prezentirati zašto je ono što uče te školske godine bilo za njih važno.

Profesor biologije **Aldin Boškailo** je uradio nešto slično sa biljkama, a njegovi učenici su izradili fotoherbarijum.

Evo samo jednog primjera, a kada se svi radovi spoje, može nastati odličan alat za učenje i za druge učenike.

<i>Dianthus freynii</i> Vandas	
Narodni naziv:	Frejnov karanfil
Stanište:	U alpskom pojasu (1.900-2.228 m) najviših hercegovačkih planina koje su izgrađene od krečnjaka.
Opća rasprostranjenost /Rasprostranjenost u BiH:	Stenoendem BiH /U BiH je rasprostranjena samo na planinama Prenj, Čvrsnica i Plasa.
Status ugroženosti u FBiH:	VU – ranjiva vrsta
Zanimljivosti:	Locus classicus je alpski region Plasa pl. (leg. 04.08.1889, Vandas, K.).

Opis vrste: Niska, živahno modrozelenkasta, zbijena busenasta višegodišnja biljka. Stabljike su patuljaste, 1-7 cm visoke, uvijek jednocvjetne, često su sa dva para listova koji su širinom rukavca priljubljeni uz stabljiku. Listovi su kratki, 1-2 cm dugi, 1 mm široki, na vrhu zatupljeni, sa 3 nerva, od kojih je srednji nerv debeo; postrani listovi su nejasni, rubovi hrskavičavo hrapavi do slabo maljavi. Ljuska čaške 2-4, jajasto-duguljaste, duge kao cijev čaške ili malo duže, naglo se sužavaju u dug stršeci šiljak. Čaška (8-) 10-12 mm duga, 3-4 mm široka, valjkasta, na bazi nije sužena, sa brojnim uzdužnim brazdama; crnkastocrvena; zupci čaške trokutasto-lancetasti, široko zašiljeni, po rubu rijetko trepevičasti. Latice velike, oko 14 mm duge, živahno purpurne; lamina laticе (5-) 6-7 (-9) mm duga, 6 mm široka, obrnuto-jajasto-klinasta, malo bradasta. Cvijeta od jula do avgusta. Čahura je žuta, znatno nadvisuje zupce čaške.

[Sljedeća stranica](#) [Početna stranica](#)

PREGLED PROČITANOG

Napravite pregled onoga što ste pročitali tokom protekle godine. Možete to prikazati kao katalog knjiga:

Naziv knjige:

Ime autora/ice:

Izdavač:

Naslovnica

Kratak sadržaj
Zašto čitati ovu knjigu?

ČITAMO TOKOM LIETA

Napravite zajedno sa učenicima spisak dobrih knjiga (ali i stripova, filmova) za ljeto. Zamolite ih da pišu na zajedničku adresu šta su pročitali i zašto je preporučuju drugima.

Malo motivacije – neka pišu vama, a vi obećajte da ćete im odgovoriti na mail ako se jave sa pročitanom knjigom! Svi vole lične poruke od svojih nastavnika/ca!

SJEĆANJE NA ŠKOLU

Svoju ideju je sa nama podijelila profesorica **Elma Čorić Kajtaz** iz Druge gimnazije u Mostar:

Ovo su učenici završnog razreda i ovih dana su njihovi posljednji trenuci koje provode kao đaci Druge gimnazije. Zbog cijele situacije u kojoj se nalazimo željela sam da vidim kakvo oni imaju mišljenje o svom četverogodišnjem školovanju i gdje sebe vide kad se stvari vrate u normalu.

Imali su zadatak da nacrtaju čovjeka sa glavom, rukama, nogama i srcem. Svaki dio je trebalo popuniti prema uputstvu koje su dobili (opis je u strategiji).

Zbog specifičnosti situacije učenici su radili samostalno.

Čovjek sa glavom, srcem, šakom i stopalima

Na papiru je kontura čovjeka. Upišite:

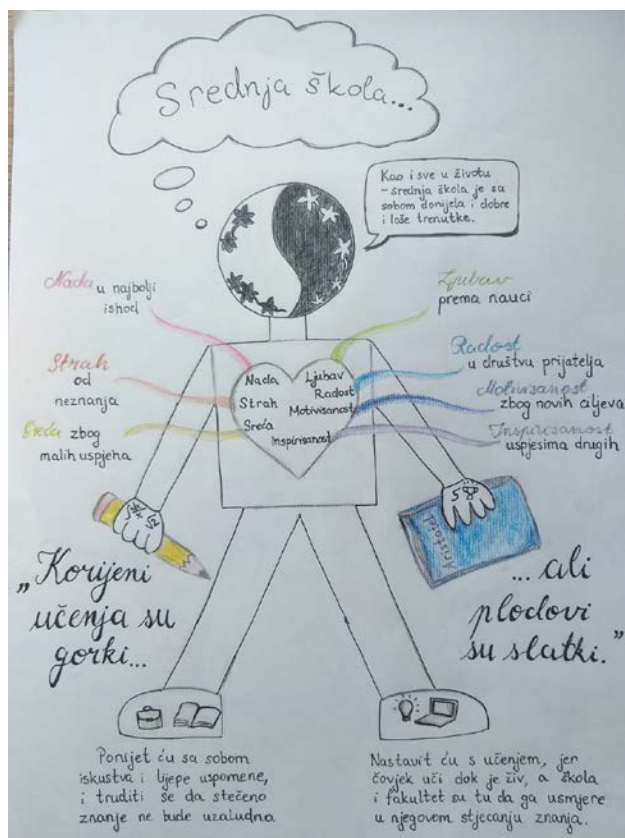
Glava: Šta sam očekivao/la od škole koju sam upisao/la.

Šake: Šta sam već učinio/la, postigao/la, naučio/la.

Srce: Kako sam se pri tome osjećao/la?

Stopala: Gdje sebe vidim u budućnosti

Učenici rade samostalno ili u parovima, razmjenjuju papire i komentarišu zapisano.

DIPLOME ZA KRAJ

Učiteljica Selma Hamzakadić iz Sarajeva je svojim učenicima dijelila diplome:

„U ovom periodu je djeci, koja su stalno u kućama, potrebna i pohvala i nagrada. Dok aktivno prate online nastavu nedostaje im ono što dobijaju od nas u učionici, a to je isticanje onog što dobro urade, nagrađivanje, motivacija. Svojim učenicima sam, shodno sklonostima i aktivnostima koje se kod njih ističu u realizaciji online nastave, podijelila online diplome. Djeluju motivirajuće 😊“

DIPLOME I PISMA ZA DRUGE

Zamolite učenike da oni naprave nekom diplomu – svojim roditeljima za podršku u online nastavi, pedagogu/ici ili direktoru/ici škole, nekome ko ih je podržao, inspirisao...

Neka diplome budu personalizovane sa jasnom porukom za šta ih dodjeljuju.

Ne zaboravite da i vi napišete pozitivnu poruku roditeljima i zahvalite se, čak i ako nekada nije bilo jednostavno.

MOJE POBJEDE

Zatražite od učenika da se prisjete svih izazova i kako su ih pobijedili. Ovaj period je bio težak za sve i vraćanje na iskustvo uspješnog savladanja prepreka i izazova predstavlja dobar temelj za sve buduće životne situacije.

Kao dodatak mogu napisati poruku samima sebi: ovo želim da zapamtim kada mi bude teško!

OBLAK RIJEČI

Zamolite svoje učenike/ce da napišu po 10 riječi koje ih asociraju na ovu školsku godinu.

Sakupite sve riječi i ubacite ih u Word Art program <https://wordart.com/>, Menimeter, Wordle, WordItOut. WordCloud ili neki drugi program za izradu Word Cloud-a.

Napravite svoj oblak riječi!

STRATEGIJE ZA REFLEKSIJU

Proces refleksije odvija se tokom cijele godine, nakon svakog dijela, oblasti... osnovni cilj refleksije je pomoći učeniku da:

- novo znanje poveže sa prethodnim znanjem
- razumije čemu novo znanje može poslužiti i kako ga iskoristiti
- stečena znanja i vještine može primijeniti u svakodnevnom životu
- svoje mišljenje i stavove može argumentovano podijeliti sa drugima
- svojim riječima može kazati kako je razumio naučeno i objasniti, prezentirati drugima
- osvijesti tok učenja i proces dolaženja do rješenja
- steknu sposobnost samostalnog učenja za cijeli život

Ova faza je istovremeno početak novog ciklusa učenja, odnosno uvod u novu evokaciju.

Mnogo o fazi refleksije možete naučiti iz Priručnika: Vodič kroz planiranje - Nastavnici za nastavnike, koji se nalazi na web platformi www.inskola.com u Resursima za nastavnike/ce. Autorice ovog poglavlja su: Žarmen Hamidović, Azra Memija, Vildana Mujakić, Amira Čejvan i Nataša Popović.

Evo nekih primjera rečenica koje djeci mogu pomoći da naprave refleksiju:

Mislim da sam danas postao ekspert na temu...	Mogla bih poboljšati svoj rad iz...	Osjećam da je najvažnije što sam naučio danas je ...	Naredni put, neću zaboraviti da...	Bio/bila sam iznenađen/a saznanjem da...
Danas sam ponosna na sebe jer...	Najveća prepreka koju sam savladala danas je...	Najteži dio današnje lekcije je...	Danas sam pitao/pitala...	Poslije današnjeg časa mogu objasniti...
Mislim da je najlakši i najjednostavniji dio lekcije...	Kada bih nekom ko je bio odsutan objasnio lekciju, rekao/rekla bih...	Danas se moje mišljenje promijenilo o ...	Volio bih odgovor na pitanje ...	Mislim da sam danas zaista dobar/dobra bila jer...
Da bih bolje razumio, pomoglo bi mi kada bih ponovio	Želio bih da saznam više o...			

IZLAZNE KARTICE

Učenicima se daje komadić papira na kojem se nalazi pitanje ili nekoliko pitanja na koje treba da daju odgovor prije izlaska iz razreda/sa časa.

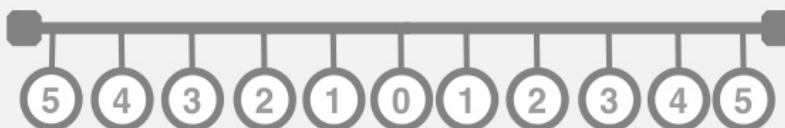
Od svih se očekuje da daju odgovore na postavljena pitanja.

Druga mogućnost je da svaki učenik napiše jedno do dva pitanja koja želi da se pojasne na sljedećem satu.

KONTINUUM

Necrtajte liniju koja na krajevima ima ekstreme: Lijevo 5 – ništa mi nije jasno – desno 5 više mi je nego jasno, super sam u ovome.

Zatražite od učenika nakon neke lekcije ili oblasti, da obilježe gdje misle da se nalaze. To će vam pomoći da planirate i prilagodite poučavanje naredni put.

ZAKRPI RUPU

Osvijestiti šta ne znamo, jednako je važno kao i biti svjestan onoga što znamo. Zakrpi rupu je dobar način da na vrijeme pojasnimo sve nepoznanice.

Učenici bilježe jednu ili dvije stvari koje su im najmanje jasne, odnosno identifikuju “rupe” u razumijevanje. Nastavnik i drugi učenici onda nalaze način da “zakrpe ove rupe”.

Učiteljica Amira Idrizović iz Jablanice je podijelila nekoliko svojih primjera:

ZABILJEŠKE PO CORNELLOVOM METODU:

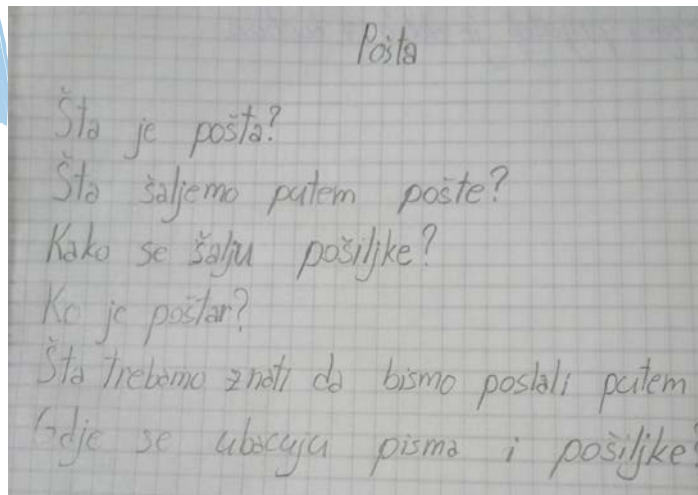
Ovo je strategija je korisna za skraćeni prikaz određenog nastavnog sadržaja odnosno, bitnih pojmova i događaja koji učenicima služe kao podsjetnik. Učenici se osposobljavaju za uočavanje bitnih-ključnih pojmova u sadržaju (lekciji) koji izučavaju. Veoma važno je na kraju imati zaključak, rečenicu kojom se sumira nastavno gradivo, tema jer to od učenika zahtijeva promišljanje i donošenje zaključka na osnovu ključnih pojmova.

ZABILJEŠKE PO CORNELLOVOM METODU – AGREGATNA STANJA VODE

POJMOVI – KLJUČNE RIJEČI	OBJAŠNENJE
TEČNO	Voda je tečnost.
VODENA PARA	Voda iz tečnog prelazi u gasovito stanje procesom isparavanja. Kada vodu jako zagrijemo do temperature od 100°C, dolazi do ključanja i voda se pretvara u vodenu paru.
ČVRSTO - LED	Mržnjenje (smrzavanje) vode se događa na temperaturi nižoj od 0°C. Tada nastaje led. Voda iz tečnog stanja prelazi u čvrsto.
KONDEZACIJA (ZGUŠNJAVANJE)	Voda iz gasovitog (plinovitog) stanja prelazi u tečno. Taj prelazak se naziva kondenzacija (zgušnjavanje).
TOPLJENJE	Pri temperaturi višoj od od 0°C led se topi i nastaje tekuća voda. Topljenje je prelazak vode iz čvrstog u tečno stanje.
ZAKLJUČAK:	Led, tekuća voda i vodena para su tri različita agregatna stanja vode – čvrsto, tečno i gasovito (plinovito).

ŠTA JE BILO PITANJE?

Učenici dobijaju materijal za izučavanje: lekciju iz udžbenika, pripremljenu prezentaciju, video,...
Učenici trebaju postaviti pitanja na već date odgovore.

Neke od ideja i primjera formulara za samorefleksiju nam je poslala Edna Haznadarević iz Mostara:

SAMOREFLEKSIJA

Ime i prezime:
Datum:
Razred:
Predmet:
Tema na kojoj smo radili:

Ključne riječi:	Šta sam naučio/la?	Šta sam već znao/la?

Pitanja koja su mi ostala bez odgovora – šta bih još volio/ljela saznati?
Kako ću ovo iskoristiti u budućnosti?

Da li je ovo što sam naučio promijenilo moje razmišljanje – kako?

Kako se procijenjuješ u odnosu na ono šta si naučio

Treba mi još vremena i podrške

Donekle se snalazim

Dosta sam dobar/ra

Ovo mi odlično ide

SAMOPROCJENA UČENJA

Učio/la sam o:

Predstavi problem, postavi fotografiju, ili opiši primjer:

Pitanje koje imam glasi ovako:

Informacije o ovoj temi sam našao u:

Moje znanje je na ovom nivou:

- Nisam shvatio/la dobro JOŠ, potrebna mi je pomoć
- Shvatio/la sam dio, ali mi treba još vremena i pomoći
- Stvarno sam shvatio/la jako dobro
- Profesionalac/ka sam